

Посматрано историјски све до данашњих дана, Француска је једна од највећих европских и светских сила, што се још више односи на њен цивилизацијско-културни утицај. Након Другог светског рата њен утицај у светској политици и привреди нешто је мањи него у ранијим епохама, највише због општег пораста утицаја ваневропских сила. Међутим, Француска је задржала све елементе европске силе, где је посебно значајно водеће место, заједно са Немачком, у обликовању и управљању Европском унијом. У исто време она располаже и са неколико важних фактора који јој још увек дају и епитет светске силе – сопствено нуклеарно оружје, стално место члана Савета безбедности УН и лидерство у интеграцијама независних држава са бившим колонијама и културно сродним земљама попут Француске заједнице и Франкофоније.

Француска је основе своје међународне, а делом и унутрашњополитичке позиције дефинисала у време настанка Пете републике и повратка на политичку сцену легендарног Де Гола. Прво је 1958. године донет Устав, који је на снази и данас, довршен је процес деколонизације на тај начин што су бивше колоније изабрале демократским путем независност, али су се определиле да наставе да партиципирају у добровољној културно-економској Француској заједници народа. Концепт Европске економске заједнице се развија, али као привредни савез суверених држава. Де Гол извлачи земљу из пуног чланства у НАТО пакту, пошто је геополитички тумачио да биполарни идеолошки сукоб између Истока и Запада доноси Француској не само директно учешће у хладном рату, већ и подређеност у оквиру Западног савеза хегемонији и интересима Англо-Американаца.

Након Де Гола, током седамдесетих и осамдесетих година Француска је наставила свој развој на основним постулатима Пете републике, а то је једна врста независне политике у односу на блокове. Након нестанка Источног блока, Француска је покушала да нађе своје место у монополарном светском поретку, задржавајући своје државне интересе и независан положај у међународним односима. Такође за разлику од англосаксонских земаља, француско друштво је показало традиционално већу пријемчивост за социјалну правду и солидарност.

Након нестанка Источног блока, Француска је покушала да нађе своје место у монополарном светском поретку, задржавајући своје државне интересе и независан положај у међународним односима.

Међутим, од избора Николе Саркозија за председника државе маја 2007. долази до великог заокрета у политици званичног Париза како према споља, где је дошло до уласка у пуно чланство НАТО 2009. године и до приближавања Америци (супротно традицији Пете републике), а на унутрашњем плану до увођења извесних елемената неолиберализма. Крах светског неолиберализма од септембра 2008. године, паралелно са убрзавањем процеса преласка монополарног светског система ка мултиполаризму, утицали су да и Саркозијева политика коригује свој почетни ентузијазам у завођењу неолиберализма и наглог приближавања САД.

Приближавање краја Саркозијевог петогодишњег мандата, паралелно са бурним прегруписавањима у међународним односима, доводи Француску све више пред постепено опредељивање у односу на заузимање будуће спољнополитичке стратегије. Садашња Француска се налази на извесној раскрсници у односу на спољнополитичке стратешке позиције које се могу заузети у будућности. Тај избор је добрим делом условљен међународним окружењем где долази до крупних промена.

Француска се у међународном окружењу данас налази као једна од потенцијално ретких сила која још увек може да рачуна на елементе тврде и меке моћи који би јој гарантовали колико-толико самосталан пут и начин одлучивања. Величина њене територије од око 560 000 км² је чини најпространијом државом на европском континенту ван постсовјетског простора, где су од ње веће Русија као најпространија земља света, и Украјина, која Француску минимално премашује у површини. Ваневропски свет располаже у просеку са нешто пространијим државама, али и ту Француска спада у ред великих (али не и колосалних) држава. По броју становника од око 60 милиона, она спада у ред највећих држава у Европи и већих у свету. Истина као и код већине других европских народа природни прираштај је доста скроман, а додатан проблем представљају бројни потомци емиграната са ваневропских подручја, претежно Африке и Азије (Арапи и представници црне расе углавном) чији је тачан проценат тешко утврдити, али се процењује на преко 10%, са тенденцијом даљег скока због високог наталитета, као и због механичког прираштаја (усељавања).

[1]

Густина насељености није велика (нешто преко 100 становника на км²) за појмове западне и средње Европе, те је Француска једна од ретких земаља тог подручја које нису пренасељене. Француска је 1914. године имала 39 милиона становника, приближно

толико и на крају Другог светског рата. Следећих деценија број становника је бележио пораст, па је тако 1960. било око 45 милиона становника, 1970. већ нешто преко 50 милиона, 1980. близу 55 милиона, 1990. око 57 милиона, 2000. нешто мање од 60 милиона, и данас близу 64 милиона.

[2]

Образовна структура становништва је веома висока, карактеристична за најразвијеније земље света. Када се посматра структура запослених у француском друштву последњих деценија може се запазити да је удео запослених у пољопривреди опао са 6,5% 1985. године, на свега нешто преко 2,5% данас. Удео службеника се повећао од око 26% 1985. на близу 30% данас, с тим да се удео радника смањио од 31% 1985. године на свега 24% данас. Удео представника управљачких структура, самосталних занимања и уметника се смањио од нешто преко 7% на око 5,5%, а интелектуални слој се повећао, и то виших интелектуалних занимања са 8,4% у 1985. години на 14% данас. Удео ниже котираних интелектуалних занимања се такође повећао од 18% на 22%.

[3]

У целини, то су тенденције и у осталим развијеним земљама, где долази до сталног смањења броја запослених у примарном и секундарном сектору, а до повећања запослености у терцијалном сектору.

[4]

Друштвени бруто производ, односно производ по становнику је врло висок, карактеристичан за богате земље (2009. године око 29 000 евра) [5]. Распоред становништва у земљи је такође повољан, пошто је она равномерно насељена, нема посебно изражених предела који су слабо насељени, а посматрано по националној структури етнички Французи су већина на највећем делу националне територије.

Када су у питању природни ресурси, огромна предност земље је њена повољна морфометријска (рељефна) структура, педолошки покривач и излаз на два важна морска правца, те изузетно повољан климатски фактор.

Француска се у међународном окружењу данас налази као једна од потенцијално ретких сила која још увек може да рачуна на елементе тврде и меке моћи који би јој гарантовали колико-толико самосталан пут и начин одлучивања.

Француска има извесна налазишта руда и угља, али она нису ни изблиза довољна за потребе привреде, тако да је упућена на увоз важних енергената и значајног дела руда метала и неметала, дрвета и др.

На почетку друге деценије XXI века, Француска се налази у свету који је прилично хаотичан, са великим превирањима и недореченостима. Монополарни светски поредак је у процесу преласка ка мултиполарном, центар светске привреде се такође лагано сели са северног Атлантика ка северном Пацифику и то посебно Далеком истоку, земље БРИК имају перспективу, а САД се иако у силазној путањи у односу на најближе ривале, и даље налазе на челу као водећа планетарна сила. Велику важност добијају земље које имају капиталне планетарне ресурсе, али са друге стране, огроман значај је у поседовању и стварању нових технологија, где су САД и водеће западне силе у предности. Концепт Европске уније се показао у много чему као успешан, чинило се током низа протеклих година да је незаменљив, али последњих неколико година улази у веома озбиљне кризе, из чега је неизвесно како ће се наставити.

Свет се након релативно краћег периода изразитог монополаризма у светским токовима, где је САД након нестанка Источног блока и распада СССР егзистирала као једина светска сила, нашао у процесу преласка ка мултиполарном поретку, где паралелно постоји више светских сила и где је Америка појединачно посматрано и даље најјача, али не може више да самостално одлучује о најважнијим питањима планете. У следећим годинама, рецимо у следеће две деценије доћи ће до потпуног успостављања мултиполаризма, где ће чак Кина по неким параметрима престићи Америку. Центар светске економије ће се померити са северног Атлантика на северни Пацифик и то посебно на област Далеког истока и Кину. Земље БРИК ће захваљујући својим колосалним природним ресурсима и колико-толико пристизању водећих западних сила у технолошком развоју, успети да достигну (Кина), или стигну близу самог врха светске пирамиде моћи и утицаја. Русија ће добити улогу балансера утицаја између супротстављених центара моћи које са једне стране представља Кина, а са друге САД. Улога Европске уније при томе постаје доста магловита, нејасно је да ли ће она, и у ком обиму задржати правац даљих интеграција. Да ли ће се институционално или ванституционално поделити на „елитни клуб“, или како га још називају „Стара Европа“, или ће он егзистирати у оквиру постојећих правних оквира остаје да се види у перспективи, али је вероватно да ће одлука Француске о њеном даљем односу према ЕУ бити веома важна за ње
ну даљу судбину.

Чињеница је да ће током XXI века енормно порастати значај природних ресурса, и то не само енергената и практично свих важнијих руда метала и неметала, а посебно до тада не претерано важних ресурса попут чисте питке воде, дрвета и шума, обрадивог земљишта, простора за живот. У том правцу је јасно да западна и средња Европа имају најближи, најјефтинији, најсигурнији и најперспективнији извор ових ресурса у квантитету планетарне резерве првог реда, управо на простору Русије и других земаља постсовјетског простора које су у различитим интеграционим процесима у чијем је

центру Русија. У том правцу званична Француска ће се вероватно одредити за неки од облика стратешке сарадње са Русијом, али то ће добрим делом зависити од оне стратешке опције своје будућности коју изабере као најважнија, што је и тема овог рада. Дакле, могуће су генерално посматрано три стратегијске опције са више других подваријанти.

У том правцу се могу грубо речено издвојити три главна хипотетичка модела будуће спољнополитичке стратешке позиције Француске од којих би једна била тесна повезаност са НАТО и Америком, где би се у снажној западној коалицији покушало војно-политичким притисцима издејствовати од осталих земаља света што више повластица, пре свега у виду природних ресурса којима су западне силе све дефицитарније. У исто време би се у односу на планетарне економске институције попут ММФ, СТО, Светске банке такође издејствовале повластице захваљујући утицају западне коалиције. Овај концепт подразумева и низ ратних сукоба и оружаних интервенција широм света, по угледу на случај Либије. У унутрашњој политици се предност даје неолиберализму који је тек делом коригован од стране Саркозија након неолибералног краха 2008. године у свету.

Заступник овакве политичке доктрине у прагматској политичкој сцени Француске је садашњи председник Никола Саркози, који начелно заступа ову опцију од како је 2007. године изабран на ту функцију, што све представља озбиљан дисконтинуитет у односу на целокупно искуство и основне постулате Пете републике. Ову стратешку опцију подржава англосаксонски капитал и његови представници у Француској, део глобализоване елите и француског крупног капитала, који уз то могу да рачунају на своју превласт у најзначајнијим медијима Француске захваљујући делимично њиховој приватизацији последњих година.

Други модел је у основним постулатима Пете републике, које је поставио још Де Гол, а наставили следећи председници и политичари укључујући и оне из левице, чији је најкарактеристичнији представник био председник Франсоа Митеран. У основи ово је независна позиција Француске у међународном окружењу, која се заснива на њеним предностима у елементима тврде и меке моћи, а која подразумева и елементе светске силе које још имају Французи. То су самостално нуклеарно оружје, стално место члана Савета безбедности УН и реформисану Француску заједницу народа и Франкофонију. Овome треба додати и заједно са Немачком лидерство у Европској унији, али која није замишљена као супранационална творевина, већ као економско-политички савез од интереса за суверене државе, који би временом развио и европске оружане снаге као допуну, или чак противтежу НАТО. У оквиру овог правца Русија се доживљава као важан стратешки сарадник и историјски пријатељ, пошто између осталог има све капиталне планетарне ресурсе који су потребни Француској у XXI веку (енергенте, руде

метала и неметала, чисту воду, дрво и др.), а форма институционализације односа на линији Париз–Москва је ствар политичког договора две силе, као и ЕУ и Русије. У унутрашњој политици се замишља дистанца у односу на неолиберални концепт привређивања, за већа социјална давања.

Други модел је у основним постулатима Пете републике, које је поставио још Де Гол, а наставили следећи председници и политичари укључујући и оне из левнице, чији је најкарактеристичнији представник био председник Франсоа Митеран.

Присталице различитих модалитета ове стратешке опције на француској политичкој сцени су лидери левнице, центриста Франсоа Бајру и издвојена фракција владајуће УМП на челу са Домеником Де Вилпенем, који је формирао и нову странку чији је лидер Покрет за републику. Представници левнице попут председничког кандидата Франсоа Оланда, шефице странке Марти Орби, Сеголен Ројал, па и Строс Кан се залажу за хибридную опцију ове стратегије која у односу на напред изнету матрицу Пете републике, уважава додатно пријатељске односе и са САД те нешто обазривијим односом према Москви. Са друге стране чини се да су центриста Франсоа Бајру, а посебно бивши премијер и деголиста Доменик Де Вилпен и представник умерене левнице и антиглобалиста Пјер Шевенман ближи напред изнесеним постулатима ове опције у пуном смислу. У француском друштву присталице ове опције су заступљене практично у свим слојевима становништва, а највише у средњем и нижем слоју, укључујући једним делом и мигранте.

Најзад постоји стратешка опција потпуне дистанце према НАТО и САД, условни опстанак у веома лабавој ЕУ, где је акценат на савезу суверених држава и стратешком односу са Немачком. У исто време са Русијом би се развијао такође стратешки савез имајући у виду значај не само њених природних ресурса већ и безбедносне кооперације. У унутрашњој политици је акценат на синтези државног капитализма и извесних елемената социјалне државе, са рестриктивном мигрантском политиком и фаворизовањем француског националног идентитета контра супранационалним и глобалистичким токовима.

Политички представник ове опције у Француској је Национални фронт и његова лидерка Марин Ле Пен. У француском друштву овај концепт има присталице међу свим слојевима Француза, а посебно у средњем и нижем слоју, али не и међу мигрантима.

Неизвесност даљег стратешког опредељивања Француске у међународном окружењу остаће отворена и након парламентарних и председничких избора који су у плану током пролећа 2012. године, чиме ће наведене главне стратешке поставке као алтернативе остати актуелне и у следећим годинама. Ипак, јасно је да ће се она политичка групација која буде освојила власт на предстојећим изборима наћи у предности, али то свакако неће бити коначно опредељење којим ће геополитичким путем кренути Француска.

Српско-француски односи су традиционално били пријатељски и савезнички, док су се у последњих неколико година, као можда никада до сада у последња два века, нашли у извесној кризи, посебно по питању Косова. Чини се да су на основу анализе, за српске интересе у будућем опредељењу Француске повољније све варијанте спољнополитичке стратегије, осим ове актуелне коју заступа Никола Саркози. Имајући у виду важност ове теме – перспективе француско-српских односа у светлу исхода предстојећих председничких и парламентарних избора у Француској пролећа 2012. године аутор овог чланка најављује ускоро свој посебан текст за сајт НСПМ на ову тему.

[1] То дугорочно може бити велики демографски проблем, па чак прерасти и у посебан проблем читаве земље. Диспаритет између наталитета Француза, односно европеидног становништва, и потомака миграната је очит, а у париском и лионском региону посебно је изражен.

[2] *L'état de la France*, édition 2009-2010, Découverte, 2009, p.19.

[3] *L'état de la France*, édition 2009-2010, Découverte, 2009, pp 86-87.

[4] Укупно је запослено у пољопривреди 2,9 %, у секундарном сектору 21,7% (од чега на грађевинарство отпада 7 %) и у терцијалном сектору 75 %. <http://www.pks.rs/PrivredauFrancuskoj/tabid/3659/language/sr-Latn-CS/Default.aspx>

[5] <http://www.pks.rs/PrivredauFrancuskoj/tabid/3659/language/sr-Latn-CS/Default.aspx>

Француска на раскршћу

Пише: Драган Петровић
петак, 04 новембар 2011 08:06
